

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 992261/3

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק אלמליח, הרב מיכאל עמוס, הרב מימון נהרי

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ענת לביא-אזולאי)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד שאול דחבש)

הנדון: חלוקת רכוש בנסיבות של 'שיתופיות מוחלשת' בשל בגידת סתר מתמשכת

פסק דין

א. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי ברחובות בתיק 954727/3 מיום כ"ח באב תשע"ח (09/08/2018). עניינו של פסק הדין בקביעת מועד הקרע שבין הצדדים לעניין איזון המשאבים ביניהם.

רקע עובדתי

ב. הצדדים נישאו זל"ז כדמו"י ביום כ"ג באב תשל"ו (19/08/1976), ולהם שלושה ילדים. ביום כ"ו בתשרי תשע"ד (30/09/2013) הגיש האיש תביעת גירושין נגד האישה ודרך אליה את נושא הרכוש.

ביום י' במרחשוון תשע"ה (3/11/2014) סודר גט בין הצדדים. קודם לסידור הגט הוסכם כי בית הדין הרבני יכריע במחלוקת הרכושית, והצדדים קיבלו בקניין הלכתי כי בית הדין יפסוק בהתאם להוראות החוק האזרחי.

האישה עובדת כ[...]. האיש הוא מנכ"ל ובעל 25% ממניות חברת [...] בע"מ.

אין חולק שהאישה ניהלה מערכת יחסים מחוץ לנישואין במשך כעשר שנים שהחלו בחודש ינואר 2002. האיש לא ידע על קשר זה עד סמוך להגשת תביעת הגירושין, כפי שעולה מחקירותיו של האיש:

"בספטמבר התגלה לי שבמשך שמונה שנים היא זנתה עם גבר זר. בחודש ספטמבר 2013. ברגע שנודע לי מייד הגשתי בקשת גירושין. יש לי את כל ההוכחות הדרושות לנושא זה". (פרוטוקול מיום כ"ב בשבט תשע"ד (23/01/2014), שורות 16–18).

"הבעל: כאשר רציתי להתגרש נסעתי לאחותי ב[...]. סוף חודש דצמבר 2013. אחותי אמרה לי ש'אימא אמרה שאשתך בוגדת בך עם הרבה קולגות'. האחות הוסיפה: 'לא האמנתי שזה נכון, הזהרתי את אימא שלא תדברי'. בדקתי תוך עשרים וארבע שעות, כולם יודעים ב[...], כל החברים יודעים, עשר שנים בעל 'מקורנן' – שמונה שנים עם שנתיים הפסקה". (פרוטוקול מיום כ"ח באייר תשע"ד (28/05/2014), שורות 50–53).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך עולה גם מחקירת העדה [א' ט'] (אשתו של הגבר שעומו בגדה האישה):

"העדה: במשך שנתיים וחודש וחצי כשהיינו באותו חברה תמיד היא שילמה את החדר ולא בעלי. [פלוגי] נסע במאי בשנת 2011 לברצלונה, ביום ראשון היא התקשרה לבעלי להזמין את בעלי לשכב איתה ובעלי היה עסוק בעבודה, וביום שני שוב היא התקשרה לפי מה שראיתי בטלפון, וביום שלישי היא שוב התקשרה, ויום יומיים אחר כך פגשתי את [א'] ברחוב בית העם ואמרתי לה [א'], אני מחפשת אותך הרבה זמן, וסיפרתי לה את זה, והיא אמרה לי [פלוגי] יודע? [פלוגי] יודע? אמרתי לה 'אני חייבת לספר לך, כבר, אני לא יכולה יותר'. ביום ראשון בבוקר בשעה 8:30 היא מתקשרת לבעלי ובזכות [א'] הרומן הסתיים". (פרוטוקול מיום כ"ז בסיון תשע"ז (21/06/2017), שורות 71–77)

בפסק הדין של בית הדין האזורי נקבע כי מועד הקרע הוא ביום י"ט באייר תשס"ב (01/05/2002), וזהו נימוקו:

"חוק יחסי ממון ואיזון משאבים יוצא מתוך הנחה שבני זוג שלא עשו הסכם ממון ביניהם – הרי שהם חפצים שתהיה ביניהם שותפות מלאה. ברם אם אחד השותפים עשה מעשה שמחמת כן השותף השני ראה בכך הפרת אמונים ומחמת כן הוא דורש פירוק השותפות – עצם הדבר שהשותף לא ידע בכך תקופה מסוימת אינו יכול לגרום שבעל כורחו השותפות תימשך [...], אלא שבמקרה כזה נהגו בתי המשפט לדחות את יום הפירוד לאירוע אחר כגון הגשת תביעה לגירושין וכדומה. אולם המקרה שלנו – לא הייתה כאן מעידה מקרית [...]. עולה שבמשך כעשר שנים אישה זו קיימה יחסי אישות עם גבר זר [...]. במקרה שלנו הבעל דורש לקבוע את יום הפירוד לתאריך 1.1.2002, [אולם] ביה"ד סבור שצריך לדחות את יום הפירוד ל-1.5.2002, כי יש לשער שבתאריך זה הקשר בין האישה לגבר הזר היה כבר קשר אמיץ, קשר שנמשך כמה חודשים".

טענות המערערות

ג. לטענת המערערות טעה בית הדין האזורי כשלא פסק כי מועד הקרע הוא מועד הגשת תביעת הגירושין, ביום כ"ו בתשרי תשע"ד (30/09/2013). המשיב צבר את חלק הארי ברכוש בתקופת חיי הנישואין, ועל כן קביעת מועד קרע מוקדם פוגעת במערערות באופן אנוש מבחינה כלכלית.

קביעת מועד הקרע נעשית בהתאם למועד שבו הופסק השיתוף הכלכלי והמאמץ המשותף, ואין רלוונטיות בעניין זה לשאלה מי אשם בקרע. בענייננו, עד למועד הגשת התביעה, חיו הצדדים יחדיו תחת קורת גג אחת, ניהלו משק בית משותף ותרמו לתא המשפחתי – כל אחד לפי יכולתו – תוך מאמץ משותף.

בית הדין טעה בפסיקתו וחרג מסמכותו בקביעתו בסיס הלכתי לנישול קנייני של האישה מהרכוש המשותף ופעל בניגוד להלכות המשפטיות המחייבות. פסיקות בית המשפט העליון הבהירו כי בגידה אינה פוגעת בזכויות הרכושיות, לבד מכתובה.

בית הדין התעלם מהעובדה שהבעל התפתח מבחינה כלכלית בזכותה ובסיועה של האישה, שכן האישה היא שטיפלה בבית ובילדים. אין מדובר בבני זוג שהכירו כאשר הבעל כבר היה אדם עשיר, אלא מדובר בבני זוג שהתפתחו יחד במאמץ משותף.

עוד טוענת המערערות כי רצונו של הבעל בגירושין לא נבע מבגידתה של האישה. לשיטתה, מה שעמד מאחורי רצונו בגירושין היה רומן שניהל הבעל עצמו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המערערת מוסיפה כי אם ייוותר פסק הדין על כנו, יהא בכך עידוד לכל בעל שיחפוץ לקבוע מועד קרע מוקדם להודיע כי זה שנים רבות שהוא בוגד באשתו וכך ייפגעו הנשים. אם בגידה בת שנים מאינת מאמץ משותף תצאנה נפגעות כל אותן נשים שבעליהן בוגדים בהן.

טענות האיש

ד. לטענת האיש, מועד הקרע הוא המועד שבו החלה הבגידה של האישה – חודש ינואר 2002.

לדבריו, עד להגשת תביעת הגירושין לא ידע הוא על בגידתה המתמשכת של האישה, ורק לאחר שנודע לו על כך – ומייד אז – הגיש הוא את תביעת הגירושין. העיקרון שנקבע בפסק דין בתיק ערעור (רבני גדול) 809017/1 הוא כי במקרה שבו בעל לא ידע על בגידת האישה וברור לנו שאילו היה יודע היה מבקש כבר אז 'לפרק את החבילה', אזי מועד הקרע הוא מועד הבגידה, שהרי כבר אז היה מבקש להתגרש אילו היה יודע על הבגידה מבעוד מועד.

במקרה זה, טוען האיש, מדובר בבגידה ממושכת במשך כעשר שנים אשר חותרת תחת מוסד הנישואין והיסוד הראשוני שסוכם בין הצדדים כשבאו בברית הנישואין – האהבה, האחרון והאמון הבסיסי ביניהם. זוהי הפרה יסודית ושורשית של השותפות שנכרתה בין הצדדים עם נישואיהם.

סעיף 8 לחוק יחסי ממון בין בני זוג מאפשר לבית הדין לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר, ובשל הנסיבות המיוחדות במקרה זה המועד צריך להיות במועד הבגידה.

דיון והכרעה

המסגרת המשפטית

ה. משטר יחסי הממון החל על בני הזוג במקרה זה הוא לפי חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון). על פי משטר זה במשך הנישואין חלה הפרדה בין נכסי בני הזוג בהתאם לדיני הקניין, ואילו עם פקיעת הנישואין קם בין בני הזוג חיוב אובליגטורי לאזן ביניהם את שוויים של נכסיהם (ע"א 1915/91 יעקובי נ' יעקובי, פ"ד מט (3) 529, 550 (1995)).

סעיף 5(א) לחוק יחסי ממון קובע כי עם התרת הנישואין, לרבות פקיעתם בשל מותו של אחד מבני הזוג, זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שוויים של כלל נכסי בני הזוג. לפי סעיף 5(א) הזכות לאיזון משאבים תהיה לכל אחד מבני הזוג אף בטרם פקיעת הנישואין, אם הוגשה בקשה לביצועו של הסדר איזון משאבים והתקיים אחד מהתנאים המפורטים בסעיף 5 לחוק.

ו. ברירת המחדל לאיזון הנכסים היא שוויון. אולם עשויות להתקיים נסיבות מיוחדות שיצדיקו דרך איזון אחרת. סעיף 8 לחוק יחסי ממון קובע:

"ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאית הוא, לבקשת אחד מבני הזוג – אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין – לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים:

(1) [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שיקבע בהתחשב, בין השאר, בנכסים עתידיים, לרבות בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג;

(3) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים במועד איזון המשאבים, אלא לפי שוויים במועד מוקדם יותר שיקבע;

(4) לקבוע שאיזון המשאבים לא יתייחס לנכסים שהיו לבני הזוג במועד איזון המשאבים אלא לנכסים שהיו להם במועד מוקדם יותר שיקבע.

על פי דברי ההסבר להצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשכ"ט–1969 (ה"ח התשכ"ט, עמ' 332), מטרתו של סעיף 8 – אשר בנוסחו המוקדם בהצעת החוק היה סעיף 10 – היא למנוע חלוקה שוויונית שאינה צודקת:

"הוראות הסעיפים 7 עד 9 להצעת החוק מותאמות לכוונה המשוערת של רוב בני זוג ולמקרים הנורמליים של חיי נישואין הרמוניים וממושכים, אך המציאות אינה פשוטה וסטנדרטית כל כך ויתכנו מקרים שבהם ההסדר הכללי יביא לידי תוצאות בלתי צודקות ושנסיבותיהם המיוחדות מחייבות סטייה מן הנורמה. הסעיף המוצע בא להקנות לבית המשפט את הסמכות להתחשב בנסיבות מיוחדות כאלה, כגון פגיעת הנישואין אחרי תקופה מינימלית של קיומם, פירוק החיים המשותפים של בני הזוג עוד לפני פגיעת הנישואין, וכיוצא באלה. הסמכות הזאת מנוסחת בצורה רחבה למדי, כדי לאפשר עשיית צדק בין הצדדים בכל מקרה ומקרה." (שם, עמ' 335; ההדגשה אינה במקור).

כלומר: הסדר איזון המשאבים הקבוע בחוק יחסי ממון מתבסס על ההנחה כי כאשר ישנם נישואין הרמוניים כוונתם של רוב בני הזוג היא להתחלק בשווה בכלל זכויות בני הזוג, שיתוף שיבוא לידי ביטוי בחלוקת הנכסים בעת פגיעת הנישואין. אלא שישנם מקרים שבהם ייחוס כוונה שכזו לבני הזוג יחטא לאמת ולצדק. כדי שלא להחיל את הסדר איזון המשאבים באופן דיכוטומי על כלל הזוגות בלי להתחשב בנסיבותיהם של מקרים ייחודיים, דבר שעלול להביא לחלוקה בלתי צודקת, הסמיך סעיף 8 את הערכאה השיפוטית להתחשב בכוונת הצדדים במקרים מיוחדים אשר בהם אי אפשר ליחס לבני הזוג כוונה משוערת לחלוקה שווה בנכסים.

על פי פסיקת בית המשפט העליון, "נטישת הבית או בגידה עשויות ליצור קרע בין בני הזוג ובדרך זו לשים קץ לשיתוף, אך אין נענשים עליהן למפרע על ידי נטילת הזכויות ברכוש המשותף" (ע"א 264/77 דרור נ' דרור, פ"ד לב(1) 829 (1978) (להלן: עניין דרור). בפסיקה מאוחרת יותר נקבע כי בגידת אחד מבני הזוג בתקופת הנישואין אינה בבחינת "נסיבות מיוחדות" לפי סעיף 8 לחוק יחסי ממון, המצדיקות סטייה מכלל איזון הנכסים השווה הקבוע בחוק (בג"ץ 8928/06 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים, סג(1) 271 (2008)).

השאלה כיצד יש להתייחס להתנהלות של שיתוף בין בני הזוג, כאשר האחד מהם אינו יודע על בגידתו המתמשכת של השני, עלתה כבר בעניין דרור, ונשיא ביהמ"ש העליון דאז, השופט מ' לנדוי, השאיר זאת בזמנו ב"צריך עיון":

"כשלעצמי אני משאיר פתוחה את השאלה, אם בגידתו של אחד מבני הזוג ללא ידיעת בן זוגו או בת זוגו עלולה להביא בדיעבד לשלילת זכותו של הבוגד ברכוש המשותף. השאלה אינה נראית לי קלה ולא קיבלנו טיעון מלא עליה. בנסיבות הענין דנן אין היא מתעוררת כי מכל מקום מגלות העובדות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנקבעו בבית המשפט המחוזי שאם אמנם בגדה המשיכה במערער, הרי הוא חזר והשלים עמה אחרי שנודע לו על בגידתה. (שם, עניין דרוך).

אכן, מטרתו של סעיף 8 למנוע כפיית חלוקה שווה על בני זוג במקום שבו החלוקה מחצה על מחצה תהיה בלתי צודקת ולא הוגנת, כגון כאשר אי אפשר לייחס לבני הזוג כוונה לשיתוף. ואומנם בפרשה שבית הדין הרבני החליט להקדים את מועד איזון הנכסים לתאריך שאישה פרסמה עצמה כגרושה באתרי אינטרנט המיועדים להיכרויות, נפסק כי:

"[...] בהקשר לסעיף 8 לחוק יחסי ממון קבע בית הדין האזורי כי אכן 'ברירת המחדל' היא שמועד האיזון הוא מועד הגירושין אלא שיש חריגים לכך ו'כל ענין וענין נדון בפני עצמו ולא הרי קרע זה כהרי קרע זה'. עמדה זו עולה בקנה אחד עם הפרשנות שניתנה לסעיף 8 בבית משפט זה לפיה 'סעיף 8 מאפשר גמישות רבה אשר נותנת בידי הערכאה השיפוטית כלים לאזן את הנכסים בין הצדדים באופן הוגן, תוך לקיחה בחשבון של שיקולים כלכליים ואחרים' (בג"ץ 4178/04 פלונית נ' בית הדין הרבני לערעורים, פסקה 12 [פורסם בנבו], 13.12.2006) והשופט רובינשטיין אף קבע כי 'בכל הנוגע להסדר איזון משאבים הותר המחוקק שיקול דעת נרחב לבית המשפט (סעיפים 6–8 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג–1973) ' (בע"מ 1681/04 פלונית נ' פלוני, פ"ד נט (4) 619, 614 ז (2005) [...])

13. הנה כי כן, בית משפט – ובענייננו בית הדין – רשאי בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת לקבוע מועד איזון מוקדם ממועד פקיעת הנישואין כאשר כל מקרה נבחן לגופו. בענייננו בית הדין הרבני הגדול החליט כי כבר מיום 8.6.2005 ראתה עצמה העותרת כגרושה וכי יש מקום להקדים את מועד האיזון לתאריך זה. תקיפת התאריך שנקבע בבית הדין הרבני הגדול על פי מסקנותיו מהראיות שהיו בפניו היא בסופו של יום 'ערעורית' באופיה ובכגון דא אין מקום להתערבותנו. (בג"ץ 2642/08 פלונית נ' כב' בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים (2008)).

אכן, סעיף 8 נועד לאפשר עשיית צדק ותיקון עיוותים, והשימוש בסמכות הקבועה בו תלויה בנסיבות כל תיק, בלי לקבוע רשימה סגורה:

"[...] השימוש החריג בסעיף ייעשה בזהירות רבה, אולם יישומם תחום לנסיבות כל תיק; כפי שנאמר, 'המחוקק הותר לשיקול דעתם של בתי המשפט ובתי הדין פיתוח כללים מתאימים באשר לנסיבות הספציפיות לשימוש בסמכות זו, ואין מדובר ברשימה סגורה' (בע"מ 8206/14 פלונית נ' פלוני (14.4.2015), פסקה ט"ו וההפניות שם (להלן עניין פלוני 2015)). ניתן דעתנו לכך, שההשתנויות החברתיות יצרו מגוון מצבים בחיי משפחה שלא שערום אבותינו, וסעיף 8 – שהוא כאמור חריג, והכלל הוא השויון שבסעיף 5 (א) לחוק – בא לאפשר עשיית צדק ותיקון עיוותים. (בע"מ 2045/15 פלוני נ' פלונית (2015) (להלן: בע"מ 2045/15)).

השיתופיות המוחלשת

ז. סעיף 8 לחוק יחסי ממון הוא מקור הורתה ולידתה של דוקטרינת "השיתופיות המוחלשת". באחת הפרשות נקבע כי העובדה שהאישה בחר לנהל מערכות יחסים מחוץ לנישואין בידיעה אשתו יצרה שיתופיות מוחלשת בין בני הזוג אשר משפיעה על אופן חלוקת הרכוש, ועל כן יאוזנו הנכסים בשיעור 70% למשיב ו-30% למבקשת. עוד נקבע כי ייחוד מערכת היחסים יכול להשליך גם על מועד הקרע:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"[...] בבואו של בית המשפט לענייני משפחה להכריע בסוגיות חלוקת רכושם של בני הזוג דנן, אשר חיי נישואיהם לא התנהלו כאמור במתכונת ה'רגילה', נדרש לשאלה האם בחירת המשיב להיות נוכח-נפקד בביתו ולחלוק את זמנו עם נשים אחרות בידיעת אשתו, יש בה כדי להשפיע על אופן חלוקת הרכוש ואיזון המשאבים לפי חוק יחסי ממון."

אשר ליחס איזון המשאבים של בני הזוג, למעט דירת [...] בית המשפט עשה שימוש בהוראת סעיף 8(2) בחוק יחסי ממון וקבע כי נוכח הנסיבות החריגות, קרי: קיומן של מערכות יחסים מקבילות, מדובר ב'שיתופיות מוחלטת' בין בני הזוג במקרה זה – ועל כן יאוזנו הנכסים בשיעור 70% למשיב ו-30% למבקשת.

האפשרות של אחד מבני הזוג, כאן המשיב – הבעל, להיות 'נפקד נוכח' בביתו תוך שהאשה משלימה עם מצב עגמומי זה, אם ברצונה לשיטת המשיב, ואם שלא מרצונה לשיטתה. מצב זה כינה השופט ויצמן 'שיתופיות מוחלטת' והמינוח מקובל עלי, ולדידי ניתן להשתמש גם בביטוי 'שיתופיות לשיעורין'. מצב כזה מן הסתם אינו שכיח מאוד, אך אין – גם על פי השכל הישר – להתעלם מקיומו ומקיום מצבים דומים לו של יחסים 'מן הצד', יחסי פילגשות וכדומה. לפיכך, על דרך הכלל, ותהא עמדתנו הערכית כלפי יחסים כאלה כאשר תהא, יש מקום לתת לכך ביטוי גם באופן החלוקה, מקום שבעלי הדין מנהלים מערכת לא שוויונית, בשונה מן המצב ה'רגיל', בו אמורים שני הצדדים להירתם יחדיו לקיום התא המשפחתי, כנדרש לצורך חלוקת מחצה על מחצה לפי סעיף 5 לחוק, כאמת המידה המרכזית להפעלת סמכותו של בית המשפט בגדרי יחסי ממון (ראו למשל רוזנצבי בעמ' 354; עניין פלונית 2009 פסקה 9; תמ"ש (שלום ים) 13111/98 א.ב. נ' מ.ב. (2005); בג"ץ 8928/06 פלונית נ' בית הדין הגדול לערעורים (2008) פסקה 10). אוסיף כי ייחוד מערכת היחסים גם משליך על מועד הקרע, שאף לגביו אין לקבוע אמות – מידה נוקשות אלא לבחון כל מקרה לגופו.

טז. בהקשר זה אציין כי בניגוד לטענתה של המבקשת שמינוח השיתופיות המוחלטת, או השיתופיות לשיעורין, מטיל 'אשמה', ובענייננו בה, הנה במישור האזרחי – להבדיל מן המציאות הקונקרטי-עובדתית ומן המישור הרגשי הטעון אשר תחושות אשמה והאשמה מצד זה או זה יתכנו בהם – אין מדובר ב'אשמה', ולא רכיב מעין זה הוא כשלעצמו המשפיע על איזון המשאבים. לעומת זאת, במישור העובדתי ברי כי התנהגותם של בני הזוג יש בה כדי להעיד על המועד בו חל הקרע המשפטי ביחסים, ומשכך, עשויה היא לשמש נסיבה מיוחדת הבאה בגדרו של סעיף 8 לחוק, והמאפשרת הפעלת הסמכות המיוחדת לחלוקה שאינה שוויונית כליל: מתוך שכך, יש לבחון בכל מקרה את טיב הקשר הזוגי ונסיבותיו, ויש ליתן משקל נכבד לאוטונומית הרצון ולמצער למודוס ההתנהגות בפועל של בניהזוג בעיצוב הקשר הזוגי ביניהם [...] בנידון דידן, על רקע הנסיבות המיוחדות של בעלי הדין, דומה כי הוכח שכוונת השיתוף בעניינם הייתה כזו המצדיקה חריגה מחלוקה שוויונית, בהיותה מוחלטת או לשיעורין". (בע"מ 8206/14 פלונית נ' פלוני (2015) (להלן: בע"מ 8206/14); ההדגשות אינן במקור).

כאשר אחד מבני הזוג מנהל קשר של חיים אינטימיים מחוץ לנישואין לאורך שנים רבות נוצרת בפן האזרחי 'שיתופיות מוחלטת' בין בני הזוג. מצב זה שונה "מן המצב ה'רגיל', בו אמורים שני הצדדים להירתם יחדיו לקיום התא המשפחתי, כנדרש לצורך חלוקת מחצה על מחצה לפי סעיף 5 לחוק, כאמת המידה המרכזית להפעלת סמכותו של בית המשפט בגדרי יחסי ממון" (שם). הירתמות לקיום התא המשפחתי אין משמעה רק תרומה לקיום הכלכלי של

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המשפחה, אלא גם תרומה להמשך קיומו של תא משפחתי ייחודי ככזה. ניהול מערכת יחסים בסתר מחוץ לנישואין מחבל בנישואין עצמם, באמון הבסיסי שעליהם הם מיוסדים, ופוגע במאמץ לקיים משק בית משותף. "ייחוד מערכת היחסים גם משליך על מועד הקרע" (שם). בגידה ממושכת פוגעת בשיתופיות:

"אכן, יסוד הכרחי בחזקת השיתוף – כמו גם בהחלטה על נכס זה או אחר – היא ההרמוניה בין בני הזוג, כוונת השיתוף והחיים המשותפים ביניהם [...] הראיות כפי שהן עולות מפסקי הדין של הערכאות קמא אינן מצביעות על חיי נישואין שהתנהלו בהרמוניה. כך נקבע הן על ידי המשיב 2 הן על ידי המשיב 1 כי האישה בגדה ממושכות בבעלה." (הנשיא א' ברק בבג"ץ 3995/00 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים (2002)).

ת. קביעה לפיה מדובר במקרה מסוים ב'שיתופיות מוחלשת', אינה באה להעניש את האישה הבוגדת או את האיש הבוגד או לקבוע כי האשם בפירוק הנישואין משפיע על דרך חלוקת הרכוש שהצטבר לבני הזוג במהלך הנישואין. אין אנו נותנים משקל לפן הדתי או המוסרי של עצם מעשה הבגידה על אופן חלוקת הרכוש בין בני הזוג על פי חוק יחסי ממון. מדובר בהתחקות עובדתית אחר אופי השותפות שבין בני הזוג ואחר התנהלות הקשר הזוגי שביניהם, כפי שהם באים לידי ביטוי בהיקף המאמץ המשותף והיחס השיתופי ששרר ביניהם במהלך קיום הנישואין. התחקות זו באה כדי ללמוד מה הם יחסי הממון שעיצבו לעצמם בני הזוג שלפנינו בתא המשפחתי שלהם בראי הדין האזרחי, וכדי לקבוע את מועד הקרע ביניהם ואת הדרך הנכונה לאיזון הנכסים.

אכן, בפן הדתי אין הבדל בין בגידה של פעם אחת לבגידה מתמשכת; זו כמו זו מחייבת גירושין. בפן הדתי אישה שבגדה מפסידה את כתובתה, אף אם בני הזוג המשיכו בחיים משותפים, הן בהסכמה הדדית הן מחוסר ידע של הבעל. אך זאת לדעת כי לפי הדין הדתי אישה שבגדה אינה מפסידה את הרכוש שהיה שלה לפני הבגידה. לעומת זאת, לעניינה של בחינת השיתופיות על פי הדין האזרחי עשוי להתקיים הבדל מהותי בין בגידה חד-פעמית למתמשכת. 'מעידה' חד-פעמית אינה מלמדת בהכרח על חולשה מוחלטת של השיתופיות. מנקודת מבט אזרחית יכול בן הזוג למחול על הבגידה ולהמשיך בחיי הנישואין. מנגד אין לשלול אפריורי כי ייתכן שגם בגידה חד-פעמית שהוסתרה, תוביל לקיומה של 'שיתופיות מוחלשת' על רקע נסיבות אורח החיים הספציפי של בני זוג. אך מצב שבו אחד מבני הזוג מנהל מערכות יחסים מקבילות לאורך זמן רב, ובמיוחד בלא ידיעת בן הזוג האחר, יש בו כדי ללמד על חולשתה של השיתופיות ביניהם. אין מדובר על העדר ההרמוניה בנישואין בלבד, אלא על העדר זוגיות מהותית על פי גדרי חוק יחסי ממון בין בני זוג.

ט. בנוסף ל'שיתופיות מוחלשת' הקיימת כאשר אחד מבני הזוג מנהל מערכת יחסים מחוץ לנישואין לאורך זמן, יש גם ליתן את הדעת שבגידה מוסתרת מבן הזוג משמעה למעשה כפיית שיתוף על בן הזוג, אשר אין לפניו כל המידע הרלוונטי המאפשר לקבל החלטה מושכלת בעניין המשך הנישואין.

על כגון דא אמר שלמה המלך: "אל תחַרֵשׁ על רַעַךְ רַעַה וְהוּא יוֹשֵׁב לְבִטַח אֶתְךָ" (משלי ג, ט), מכך לומדת הגמרא: "רבי אליעזר בן יעקב אומר: לא ישא אדם אשתו ודעתו לגרשה, משום שנאמר, אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך" (יבמות לז ע"ב). הרמב"ם למד מכאן איסור לנצל את תמימותו של בן הזוג וליהנות ממנו ומנכסיו, כשדעתו של המנצל אינה באמת לחיות עם הלה חיי שיתוף של נישואין: "לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה, ולא תהיה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יושבת תחתיו ומשמשו ודעתו לגרשה" (היד החזקה, הלכות גירושין י, כא; הובא להלכה בשלחן ערוך, אבן העזר סימן ב סעיף י וסימן קיט סעיף א).

מצב דברים זה דומה למצבים שבהם עוסקים גם דיני החוזים האזרחיים. סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג–1973, שכותרתו "הטעיה", קובע: "מי שהתקשר בחוזה עקב טעות שהיא תוצאת הטעיה שהטעהו הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה [...]"; וסעיף 39 לחוק החוזים קובע כי יש לקיים חוזה בדרך מקובלת ובתום לב.

שימוש בסעיף ה"הטעיה" נעשה במקרה מעין זה בפסק דין שנתנה כב' השופטת נילי מימון בתמ"ש (ירושלים) 21230/07 נ. ק' נ' ל. ק' (6.10.11). בפסק הדין נקבע כי כספים שהתקבלו ממכירת דירה של האישה אשר שימשו לרכישת דירה משותפת של בני הזוג שבה התגוררו עם ילדיהם במשך תקופה לא קצרה, יוחזרו לאישה וזאת מאחר שהאישה לא הייתה מסכימה למכירת דירתה לטובת כיסוי הלוואת המשכנתא של הדירה המשותפת, לו הייתה יודעת על הרומן שהאיש מנהל מאחורי גבה ועל כוונתו להתגרש ממנה. באותו מקרה הייתה הדירה המשותפת רשומה על שם שני בני הזוג בחלקים שווים. דירת האישה נרכשה טרם הנישואין וכספי מכירתה שימשו לפירעון המשכנתא של הדירה המשותפת. השופטת מימון פסקה כי אף ש"במצב בו בני זוג רושמים נכס בבעלות משותפת, חזקה עליהם שהתכוונו לשותפות שווה ביניהם ולשוויון, וכי כל תרומת יתר של צד אחד היא בגדר ויתור או מתנה של צד אחד לצד האחר", ואף ש"בעצם רישום הדירה על שם שני הצדדים בחלקים שווים והכנסת כספי הדירה שלה לתוך הרכוש המשותף, ויתרה הנתבעת על כל טענה שעשויה הייתה להעלות ביחס לתרומת היתר שלה לרכישתה" ו"מדובר אפוא, לכאורה, במתנה שהושלמה עם רישום הדירה על שם שני הצדדים" – בכל זאת יש לבחון אם התבססה המתנה על הטעיה. השופטת מימון הכריעה כי:

"[...] השילוב של כלל הנסיבות האופפות את המקרה דנן הינו מרחיק לכת במידה המצדיקה מתן משקל משמעותי לעובדה שהנתבעת לא ידעה על דבר הקשר האינטימי שהתובע ניהל עת הכניסה את כספי מכירת דירתה שלה לתוך הסל המשפחתי המשותף.

בנסיבות המקרה וכפי שעולה מן הראיות בתיק, מדובר בקשר אינטימי שהתובע ניהל עם אישה אחרת לאורך תקופה ארוכה של מספר שנים טרם הפרידה מן הנתבעת, קשר אשר לאחר הפרידה הבשיל לכדי זוגיות קבועה ושני ילדים משותפים.

[...] אין מנוס מן המסקנה לפיה הנתבעת לא הייתה מסכימה למכירת דירתה והפניית כל פדיון מכירתה להשלמת רכישת הדירה המשותפת והקטנת החוב לבנק משכנתאות, לו ידעה שהתובע מקיים קשר אינטימי עם אחרת ובנסיבות האמורות."

השופטת מימון הפנתה בין היתר לתמ"ש 22661/97 שבו פסק כב' השופט מרכוס בנסיבות דומות:

"לסיכום שוכנעתי על סמך הראיות שבפני שהנתבעת לא הייתה מסכימה למכירת הדירה בקריית יובל והפניית כל פדיון מכירתה להשלמת רכישת הדירה במלחה והקטנת החוב לבנק משכנתאות, לו ידעה שהתובע בוגד בה. משמעות הדבר מתוך פדיון מכירת הדירה במלחה, יש להפנות את הסכום של \$175,000 לתובעת, והיתרה תחולק בחלקים שווים". (שם, 8).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כן הפנתה השופטת מימון לספרם של פרידמן וכהן "חוזים" (כרך ב', אבירם הוצאה לאור בע"מ, תשנ"ג–1992, בעמ' 775):

"אולם בעניין זה השאלה המכרעת היא מה הגורם הקובע למתן המתנה. אם ניתנה המתנה למקבל, בעיקרו של דבר, מחמת אישיותו או חיבת הנותן אליו, אין זכות להשבה. לעומת זאת, אם הסיבה המכרעת היתה נעוצה בקשר המשפחתי, משמיט העדרו את הבסיס לכוונת הנותן.

אפשר גם שתוכר טענת טעות במקרים קיצוניים שבהם התנהג המקבל בצורה מחפירה כלפי הנותן או בן משפחתו, אך הנותן לא ידע זאת שעה שנתן את המתנה."

ובהערת שוליים נאמר:

"דוגמאות לכך הן בגידת בן הזוג, מקבל המתנה, בבן זוגו או קיום כוונה של המקבל לנטוש את בן זוגו."

מעניין לציין כי השופטת מימון הוסיפה כי ניתן היה להגיע לאותה תוצאה אף באמצעות שימוש בסעיף 8 לחוק יחסי ממון והפעלת עקרון תום הלב. וכך כתבה:

"סעיף 8 לחוק מאפשר לביהמ"ש לבצע את איזון המשאבים בין הצדדים באופן הוגן ומתוך גמישות והתחשבות בשיקולים של צדק והוגנות (בג"ץ 4178/04 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים (פורסם באתר "נבו") ; בג"ץ 8928/06 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים (פורסם באתר "נבו") ; עמ"ש 485/09 פלונית נ' פלוני (לא פורסם)).

ברם, המחוקק לא קבע קריטריונים ברורים ליישומו של סעיף 8 והנסיבות המיוחדות המצדיקות סטייה מאיזון המשאבים הרגיל, נתונות לשיקול דעת ביהמ"ש. אחד העקרונות עליהם סמכו בתי המשפט לענייני משפחה ידיהם ביישום הסעיף הוא עקרון תום הלב.

כך למשל כבוד השופטת ח' רוטשילד בתמ"ש (ת"א) 41000/98 פלוני נ' פלונית, תק"מ 2002 (1), 162, 182:

"בבוא בית המשפט לבחון את אופן איזון הנכסים על בית המשפט להחיל בין השאר גם את עקרון תום הלב. כפי שנפסק בשורה ארוכה של פסקי דין עקרון זה משתרע גם על פעולות משפטיות וכדברי כב' הנשיא א. ברק ברע"א 6339/97 רוקר נ. סלומון, פד"י נ"ה (1) 199, :275

"תום הלב הקבוע בסעיף 39 לחוק החוזים (חלק כללי), (להלן: חוק החוזים) הוא עיקרון "מלכותי" (בג"ץ 1683/93 יבין פלסט בע"מ נ' בית הדין הארצי לעבודה בירושלים (53), בעמ' 708) כך, למשל, הוא חל בכל תחומי הקודיפיקציה האזרחית החדשה [...] ככלל שתיקתו של חוק פלוני בדבר תום הלב, והסדר חלקי של חוק אלמוני בסוגיית תום הלב, אין בהם כדי לשלול את תחולתו הכללית של עקרון תום הלב."

אף שבתי המשפט קבעו זה מכבר כי השימוש בסעיף 8 יעשה בזהירות ובמשורה ולאחר שביהמ"ש בחן את מכלול נסיבותיו של כל מקרה לגופו (בג"ץ 4178/04, שם) נראה כי בנסיבות דנן, כפי שפורטו לעיל, חרג התובע באופן כה מובהק מעקרון תום הלב, עד כדי יצירת הצדקה לעשיית שימוש בסעיף.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משכך, הרי שגם באמצעות שימוש בסעיף 8 ניתן להגיע לתוצאה לפיה יושב לנתבעת הסכום בו נמכרה דירתה טרם ביצוע איזון המשאבים בין הצדדים.

הנה כי כן, כאשר בן זוג חורג מעקרון תום הלב בבקשתו ליהנות מנכסי בן הזוג האחר, כשדעתו אינה באמת לחיות עמו חיי שיתוף של נישואין, תוך הסתרת התנהלות אינטימית מחתרנית, מתקיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות להפעיל את סעיף 8 לחוק יחסי ממון.

י. ענייננו עוסק בהשפעת בגידת אחד מבני הזוג על דרך חלוקת רכושם. הזדמן לנו, דייני מותב זה של בית הדין הרבני הגדול, לעסוק בתיק ערעור (רבני גדול) 1073676/1 (תשע"ד) (2017) בשאלת האפשרות כי לבגידה תהיה השפעה על כוונה לשיתוף ספציפי בנכס 'חיצוני'. נגד פסק דינו הוגשה עתירה לבית המשפט העליון בתיק בג"ץ 4602/13 ר' 9780/17 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בחיפה (18.11.18) (להלן: בג"ץ פלונית-שיתוף-ספציפי), וכעת תלויה ועומדת נגדו עתירה לדין נוסף בתיק דנג"ץ 8537/18 פלונית נ' בית הדין הרבני בגדול בירושלים, שידון לפני הרכב מורחב של תשעה שופטי בית המשפט העליון. כבוד השופטים ד' מינק וא' שטיין דחו בבג"ץ פלונית-שיתוף-ספציפי את העתירה ואילו כבוד השופט י' עמית סבר שיש לקבלה. בחוות דעתו ציין כבוד השופט עמית דברים אלו:

"איני בא לומר כי לנושא הבגידה לא יכולה להיות אף פעם השלכה בסכסוך הרכושי בין בני זוג, אולם בחינת הדברים צריכה להיעשות באספקלריה של הדין האזרחי לצורך בחינת השאלה אם יש מקום להחיל את חוקת השיתוף או את השיתוף הספציפי בנכס. כך, איני שולל כי ייתכנו מקרים בהם בגידה ממושכת תעיד על העדר שיתוף בין בני הזוג (ראו בג"ץ 3995/00 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד נו (6) 883 (2002) [...] בשורה ארוכה של פסקי דין נקבע כי בגידה עשויה לשים קץ לשיתוף אך אין נענשים עליהן למפרע על ידי נטילת הזכויות ברכוש המשותף".

חרף כך סבר השופט עמית כי בהחלטת בית הדין הרבני הגדול באותו מקרה שלא לשתף את האישה ב'שיתוף ספציפי' בדירת האיש "הדין הדתי הוא שהכריע בסוגיה, תוך מתן משקל לבגידתה של העותרת" ולא שיקולים של הדין האזרחי.

על כן חשוב שנבהיר כי במקרה הנדון לפנינו בפסק דין זה, כמו במקרים רבים אחרים ובכלל זה גם במקרה שנדון בבג"ץ פלונית-שיתוף-ספציפי, ערך בית הדין הרבני כבר בתחילת הדיון קניין בין הצדדים, על פי גדר דין תורה, קניין המאפשר לבית הדין – ולמעשה אף מחייב אותו הלכתית – להכריע במחלוקת הרכושית של בני הזוג בהתאם להוראות החוק. לדעת רוב רובם של פוסקי ההלכה הקניין מגשר על פערים שבין החוק להלכה (הרב אוריאל לביא "חלוקת רכוש בין בני זוג בהתאם לחוק יחסי ממון לאחר קבלת קניין", כנס הדיינים התש"ע, עמ' 45. לדעות חולקות, שהן בגדרי דעות יחידים, ראו: הרב אברהם שרמן "בגדרי ערכאות ופסיקת בית הדין שלא לפי דין תורה – פסיקת בית דין לפי חוק יחסי ממון", כנס הדיינים התשס"ח, עמ' 42; הרב אליהו דוד רוזנטל "מנהג מבטל הלכה לעניין חוק יחסי ממון, כנס הדיינים התשע"ב, עמ' 93). לא למותר לציין כי קיימים הרכבים בבתי הדין הסוברים שלא נדרש כיום ביצוע קניין כדי לחלק את הרכוש על פי חוק יחסי ממון, שנחקק כבר בשנת תשל"ג–1973 ונהוג במדינה זה עשרות שנים. בכל אופן, עשיית קניין להחלת הוראות חוק אזרחיות השנויות במחלוקת הלכתית היא דרך רצויה. אשר על כן הבסיס להכרעות בתי הדין הרבניים בסכסוכי חלוקת רכוש בין בני זוג, על דרך הכלל, הוא בסיס המשותף לדין האזרחי ולדין הדתי גם יחד. פסיקתנו אינה מבוססת אפוא על רצון להעניש את האישה על בגידתה, רצון שיוחס בטעות לפסיקתנו על ידי השופט עמית בבג"ץ פלונית-שיתוף-ספציפי, אלא מתוך מגמה לעשות צדק כלפי האיש על פי גדר חוק יחסי ממון והוראות חוק אזרחיות. באותו מקרה אף שהבגידה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הייתה בסמוך לגירושין של בני הזוג, היא הייתה אך נסיבה אחת מתוך מכלול נסיבות שהביאו להכרעה כי לא התקיימו התנאים האזרחיים לקיום שיתוף ספציפי. במקרה שלפנינו, כאשר מדובר על בגידת סתר מתמשכת, לא יהיה נכון לאפשר למי מבני הזוג ללקות על לא עוול בכפו. בן זוג אינו אמור להיפגע עקב חוסר ידיעתו על אודות הבגידה הממושכת. הכרעה זו באה מתוך ניתוח כוונתו והתנהגותו של האיש, לו ידע על חייה הכפולים של אשתו. תכלית החוק וכוונת המחוקק מלמדים כי באיזון יחסי הממון של בני הזוג יש להתחשב בנסיבות שהמשך השיתוף למעשה נכפה על האיש בלי שניתנה לו האפשרות לבחור לשים לו קץ מתוך מודעות לעובדות רלוונטיות.

בהתאם לכך החלוקה השווה של מחצה על מחצה ברכוש שהצטבר לבני הזוג במהלך הנישואין תחול עד מועד יצירת השיתופיות המוחלשת. ממועד זה ואילך יחולק הרכוש באופן שאינו שוויוני, בהתאם לנסיבות המיוחדות של כל מקרה ומקרה.

יא. בפסקה 18 לפסק דינו האמור כתב כבוד השופט עמית:

”אף אני סבור כי ככלל, מקום בו הוכח כי בן הזוג ‘הנבגד’ לא התכוון מלכתחילה לחלוק את רכושו עם בן הזוג ‘הבוגד’ (אם בכלל ואם במקרה של בגידה), יש לכבד כוונה זו. מנגד, לא ניתן לבצע ‘הנדסה חוזרת’ ולקבוע כי משעה שבן הזוג ביצע אקט של בגידה, אזי עלינו להניח כי בן הזוג ‘הנבגד’ מלכתחילה לא התכוון לחלוק עמו את רכושו. קביעה שכזו לוקה בהנחת המבוקש.”

מקובל עלינו כי אין זה פשוט לקבוע בוודאות כיצד היה האיש מתנהג אילו ידע על בגידת האישה בסמוך למועד התרחשותה. אלא שכפי שייטכן שיש קושי להניח כי האיש לא היה ממשיך בקשר עם האישה, כך יש קושי להניח שהוא היה ממשיך בקשר חרף הבגידה. על אחת כמה וכמה יש קושי להניח שהיה ממשיך בקשר זה ביודעין על אף התמשכותה של הבגידה, תוך התבססות הקשר בין האישה לאיש הזר. אכן, שופט בשר ודם מתקשה לדעת את אשר בנבכי נפשו של בעל-דין ולנבא בוודאות מוחלטת מה האיש היה עושה אילו העובדות היו מונחות בפניו כבר אז. ברם אין לדיין אלא מה שענינו רואות, וכמקובל יש לקבוע ממצאים עובדתיים על פי הראיות שהובאו לפני בית הדין. מהחומר הרב שקראנו ומהדיונים שנערכו הן בפני בית דין קמא והן בפנינו, השתכנענו באופן ברור, כפי שחשב גם בית הדין קמא, שכך אכן היה האיש נוהג. לדעתנו ברור במידה מספקת, על פי מאזן ההסתברויות, כי במקרה זה היה האיש מפסיק את הקשר הזוגי עם האישה לפחות במועד התבססות הקשר עם הגבר הזר, אילו היה יודע על הבגידה באותה העת. על כן לא נכון יהיה ליחס לו כוונה משוערת לשותף את האישה בנכסיו, כוונה שעליה מושתת הסדר איזון המשאבים. ממועד התבססות הקשר עם הגבר הזר התקיימה בין הצדדים ‘שיתופיות מוחלשת’.

יב. במקרה שלפנינו קיים שוני מן המקרה שנדון בבג”ץ פלונית-שיתוף-ספציפי. כאמור, אנו סברנו באותו מקרה כי יש במכלול הנסיבות כדי ללמד כי לא התגבש שיתוף ספציפי בדירת המגורים, בעוד הבגידה הייתה רק נסיבה אחת מתוך המכלול. השופט עמית, בדעת המיעוט, סבר כי לא ניתן לטעון שהאיש לא התכוון לשיתוף בנכס כאשר הבגידה התרחשה רק בסוף תקופת הנישואין ולאחר שהשיתוף כבר התגבש, ועל כן לא ניתן לשלול מהאישה את מה שכבר זכתה בו. במקרה שלפנינו – גם אליבא דשיטת השופט עמית – אין כל פגיעה ברכוש שנצבר קודם לבגידה, והפסקת השיתוף המלא תוך מעבר לשיתופיות מוחלשת תתחיל רק ממועד תחילת הבגידה הממושכת, אשר יצרה מצב חדש שבו השיתופיות מאותו שלב ואילך הייתה תוך הסתרה, הטעיה ושבירת האמון שעליו מתבססת מערכת הנישואין של בני הזוג. כאמור, שוכנענו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שאלו היה האיש מגלה זאת כבר אז, הוא היה מפסיק מייד ובאופן מוכרז את השיתוף ואת עירוב הנכסים שלו עם אלו של האישה והיה מבקש כבר אז את פירוק התא המשפחתי על כל משמעויותיו.

יג. אין לקבל את טענת האישה כי התחשבות בבגידה בחלוקת הרכוש תהווה עידוד ותמריץ לכל בעל שיתוף לקבוע מועד קרע מוקדם או חלוקה לא שוויונית, שיוכל להשיג את מבוקשו על ידי הודעתו כי זה שנים רבות הוא בוגד באשתו, וכך יפגע בשיתוף הנכסים של האישה עמו.

תשובה לטענה זו מצויה במאמרם של י' כהן וא' ג'בארין "יחסים מחוץ לנישואין כשיקול בחלוקת הרכוש המשפחתי" (משפט ועסקים טז, תשע"ד, עמ' 512–511). המחברים מציעים כי בן הזוג שקיים יחסים בסתר מחוץ לנישואין יהיה מושקף מלהעלות טענה זו. הרציונל מאחורי דוקטרינת ההשתק הוא להגן על אינטרס ההסתמכות של בן הזוג התמים, אשר התנהג בהוגנות ובנאמנות והסתמך על המצב שהציג בפניו בן הזוג הבוגד, ונתן לו לחשוב בטעות שאורח החיים והיחסים ביניהם תקינים. אדם המציג מצג שווא וגורם לכך שהזולת יסתמך על מצג שקרי יהיה מושקף מלטעון ולהתבסס על עובדות המנוגדות לאותו מצג. האפשרות ששכירת ארון, בדרך של בגידה שהוסתרה מבן הזוג השני, תקדים את הפסקת השיתוף ואיזון הנכסים כבר למועד הבגידה, אינה יכולה להיות חרב בידי הבוגד, כי אם מגן בידי בן הזוג השני. הנבגד הוא הזכאי לטעון ולשכנע את הערכאה השיפוטית שאלו היה הדבר נודע לו בזמן אמת, היה מפסיק כבר מאותה עת באופן מודע ויזום את השותפות ומבקש לפרק את החבילה. בשל שיקולי צדק, וכדי שלא יצא חוטא נשכר, יש להשתיק את הבוגד בסתר מלטעון בדיעבד ל'שיתופיות מוחלשת'.

סיכום

יד. בית המשפט העליון פסק בעניין דרור כי אין להעניש אדם על חלקו בפירוק התא המשפחתי ע"י נטילת זכויות ברכוש המשותף. הכרעתנו אינה סותרת פסיקה זו. החלטתנו אינה קובעת שבגידה כשהיא לעצמה מובילה לאיזון משאבים שאינו שוויוני. בית המשפט העליון הוא שקבע כי בגידה ממושכת ביודעין מובילה ל'שיתופיות מוחלשת' בשל הפגיעה בקיום משק בית משותף, ועל כן לא מצא להתערב בהחלטת בית המשפט למשפחה שקבע כי נכסי בני הזוג יאוזנו בשיעור של 70% לאיש ו-30% לאישה. 'שיתופיות מוחלשת' יוצרת שינוי באיזון המשאבים (בע"מ 8206/14).

כך בגידה ממושכת ביודעין, ועל אחת כמה וכמה – בגידת סתר ממושכת. הבסיס לקביעה זו הוא עובדתי ולא ערכי. הוא אינו נובע מתוך קביעת יחס הלכתי או מוסרי לעצם הבגידה. השאלה אינה מי אשם בפירוק הנישואין אלא עובדתית – מה היה מצב השיתופיות בין בני הזוג במהלך הנישואין. כאשר הערכאה המשפטית קובעת, על פי מאזן הסתברויות, שבגידת הסתר הייתה מביאה לסיום הקשר ולתום השיתוף בנכסים, דין השותפות הזוגית המלאה בנכסים להיפסק במועד מוקדם מהמועד שהתגלתה הבגידה, קודם שהקרע התגלע במלוא עוזו.

מן הכלל אל הפרט

טו. האישה המערערת ניהלה מערכת יחסים מחוץ לנישואים במשך כעשר שנים, החל מחודש ינואר 2002. אורח חיים של ניהול קשרי סתר אינטימיים מחוץ לנישואין לאורך שנים רבות מלמד על 'שיתופיות מוחלשת' בין בני הזוג. מסקנתנו נגזרת מהתמשכותה של מערכת היחסים שמחוץ לנישואין. שוכנענו כי האיש, מבחינתו, לא היה ממשיך בנישואיו עם האישה, לו ידע כבר אז על מערכת היחסים הממושכת שאשתו מנהלת מחוץ לנישואין. את העובדה כי מבחינה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

צורנית-טכנית נמשך השיתוף בפועל בין הצדדים יש לייחס להסתרת מערכת יחסים זו מהאיש ועשייתה מאחורי גבו, תוך הולכתו שולל. הסתרת הקשר שניהלה האישה מבעלה משמעה למעשה כפיית שיתוף עליו שלא מדעת. לפני האיש לא היה המידע הרלוונטי שיאפשר לו קבלת החלטה מושכלת, מתוך רצון חופשי, על המשך השיתופיות הרכושית ביניהם במסגרת הנישואין. התרשמונו כי האיש שלפנינו היה נוהג עם אשתו כמו רוב האנשים בני החברה האזרחית, שלא היו מסכימים להמשיך בחיי שיתוף עם נשותיהם, וכך נשים עם בעליהן, לו נודע להם על הפרת אמון של בן הזוג או בת הזוג באופן עקבי ויסודי. בענייננו אין כל מקום לייחס לאיש כוונה משוערת לשתף את האישה בחלוקת נכסיו, כוונה שעליה מושתת הסדר איזון המשאבים. אין זה צודק לייחס לאיש כוונה שכזו רק מאחר שהאישה הסתירה ממנו את מערכת היחסים שהיא מנהלת ומנעה ממנו למעשה את האפשרות לבחור בפירוק הקשר. לפיכך, יש מקום להשתמש בסעיף 8 לחוק אשר "בא לאפשר עשיית צדק ותיקון עיוותים" (בע"מ 2045/15). השימוש בסעיף 8 לא נועד להעניש את האישה על בגידתה אלא להתחשב בכוונה המשוערת של האיש, שאילו ידע את העובדות לאשורן – כך ברור לבית הדין – לא היה ממשיך בחיי שיתוף עם המערערת.

אכן, אין להתעלם מן העובדה שלאורך השנים הרבות, כמעט עשרים ושש שנים – שקדמו לבגידה הממושכת של האישה מאחורי גבו של האיש – ואף לאחריה, היה "מאמץ משותף" של שני בני הזוג, והאישה תרמה למשק הבית המשותף, הן בטיפולה בבית ובילדים והן בעבודתה בעצמה. לפיכך שלילה מוחלטת של חלקה של האישה בזכויות שצבר האיש אינה עומדת בקנה אחד עם העקרונות שבבסיס חוק יחסי ממון.

לנוכח האמור, ומתוקף סמכותנו לפי תקנה קנג לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, ועל פי סעיף 8 לחוק יחסי ממון, אנו סבורים כי בנסיבות העניין ועל פי שיקולי צדק והוגנות ראוי לקבוע כי מיום הנישואין, כ"ג באב תשל"ו (19/08/1976), ועד ליום י"ט באייר תשס"ב (01/05/2002) – היום שקבע ביה"ד האזורי כמועד שבו התבסס הקשר של האישה עם הגבר הזר – איזון הנכסים יהיה באופן שווה. על פי כתבי הטענות בערכאה קמא נראה כי אין חולק שלאיש הצטברו בתקופה הרלוונטית נכסים רבים יותר מהאישה. על כן יחושב שווי הנכסים שצבר כל אחד מבני הזוג מהתאריך שנקבע למועד תחילת השיתופיות המוחלטת (כ' באייר תשס"ב (02/05/2002)) ועד למועד הגשת תביעת הגירושי בין הצדדים (כ"ו בתשרי תשע"ד (30/09/2013)), וההפרש של עודף הנכסים שהצטברו לאיש על פני הנכסים המועטים יותר שהצטברו לאישה יחולק ביניהם ביחס של 80% לאיש ו-20% לאישה. קביעה זו משקללת ומאזנת לדעת שני דייני מותב זה את שיקולי הצדק השונים אשר פורטו לעיל. לדעת אחד מדייני מותב זה, יש ליתן משקל נוסף לעובדה שהחל מעת בגידת הסתר הממושכת, ובמשך שנים רבות עד להגשת תביעת הגירושי, נהנתה המערערת שלא כדין ממזונות יתרים על מעשה ידיה שסיפק האיש ומרווחה כלכלית משמעותית שלא הייתה זכאית לה. לפיכך, לפי דעת דין זה, במקום האמור על יחס של 80% לאיש ו-20% לאישה, יבוא יחס של 90% לאיש ו-10% לאישה. והלכה כדעת הרוב.

לפיכך יש לקבל את הערעור באופן חלקי ולקבוע כי הנכסים שהצטברו לצדדים עד יום י"ט באייר תשס"ב (01/05/2002) יאוזנו וישוערכו בדרך של מחצה על מחצה, והנכסים שהצטברו ממועד זה ועד יום הגשת תביעת הגירושי יאוזנו ביחס של 80% לאיש ו-20% לאישה. איזון יחסי זה ייעשה בחלק שבו יתרת שווי נכסי האיש עולים על שווי נכסי האישה.

טז. לאור האמור פוסק בית הדין:

הערעור מתקבל חלקית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הנכסים שהצטברו לצדדים מיום הנישואין ועד יום י"ט באייר תשס"ב (01/05/2002) יאוזנו וישוערכו בדרך של מחצה על מחצה.

הנכסים שהצטברו מיום כ' באייר תשע"ב (02/05/2002) ועד ליום הגשת תביעת הגירושין, כ"ו בתשרי תשע"ד (30/09/2013), יאוזנו ביחס של 80% לאיש ו-20% לאישה לדעת הרוב. איזון יחסי זה ייעשה בחלק שבו יתרת שווי נכסי האישה עולים על שווי נכסי האישה.

התיק מוחזר אל בית הדין האזורי כדי לפעול בהתאם לאמור בפסק דין זה. הצדדים רשאים לפנות אל בית הדין האזורי בבקשות מתאימות למתן הוראות.

אין צו להוצאות משפט. על המזכירות להשיב את כספי הערבות למערערת בהתאם לנהלים.

מותר לפרסם פסק דין זה לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ח באב התשע"ט (29/08/2019).

הרב מימון נהרי

הרב מיכאל עמוס

הרב יצחק אלמליח